

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2006

L Aidin – Ardleibhéal
(400 marc)

Déardaoin, 22 Meitheamh, Maidin 9.30 - 12.00

1. (i) Cuir Gaeilge air seo:- [80]
(50)

Tergoque fugacis
imminet, et crinem sparsum cervicibus afflat.
viribus absumptis expalluit illa, citaeque
victa labore fugae, spectans Peneidas undas,
“fer, pater,” inquit, “opem, si flumina numen habetis.”
vix prece finita, torpor gravis occupat artus;
in frondem crines, in ramos bracchia crescunt;
pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret.
hanc quoque Phoebus amat: positaque in stipite dextra
sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus.
oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
cui deus, “at coniunx quoniam mea non potes esse,
arbor eris certe,” dixit, “mea.”

OIVID

- (ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú deich marc gach aon cheist acu):-
(30)

- (a) Cé tá á thóraíocht sa sliocht seo? Cad is cúis leis an tóraíocht?
(b) Mínigh an tagairt do “Peneidas undas” i líne 4.
(c) Cé hé Phoebus (líne 9)? Cén fáth a bhfuil sé luaite ansin?
(d) An dóigh leat go gcuireann Óivid síos go maith ar an athrú?
Tabhair cúiseanna le do fhreagra.
(e) Cén dóigh ina bhfuil an líne dheiridh sa sliocht fíor?
(f) Breathnaítear ar Óivid mar scéaláí an-mhaith. An aontófá leis sin? Gan an sliocht thuas a chur san áireamh, déan cur síos ar shliocht eile ar do chúrsa mar thaca le d’argóint.

2. Cuir Gaeilge air seo:- [80]

(Trasnaíonn Iúil Caesar an Rubicon agus cuireann tús le cogadh cathartha)

Post victoriam in Gallia Caesar sine exercitu Romam redire nolebat, quod multos hostes in urbe habebat, inter quos erant Pompeius magnaue pars senatorum. Leges autem Romanorum eum copias suas trans Rubiconem fluvium, qui Galliam ab Italia dividebat, ducere vetabant.

Itaque, ubi ad Rubiconem venit, diu in ripa moratus est. Subito inquit: “Etiam nunc redire possumus: si hunc fluvium transierimus, contra patriam pugnare cogemur.” Tandem magna voce clamavit: “Iacta alea est. Ibimus, quo hostes nostri nos vocant.” Statim cum exercitu fluvium transiit ut copias Pompeii senatorumque superaret.

victoria: bua.

exercitus: arm.

lex: dlí.

copiae: saighdiúirí.

trans: trasna.

fluvius: abhainn.

divido: scaraim ó.

veto: crosaim, toirmiscim.

ripa: bruach abhann.

patria: tír dhúchais.

cogo: cuirim iallach ar.

alea: díisle (imeartha).

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **deich gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. (Is fiú ocht marc gach aon cheist acu):-

[80]

(*Íobraíonn Agamemnon a iníon, Iphigenia, chun go seolfadh sé go dtí an Traí*)

Agamemnon cum ducibus Graecis ad urbem Troiam navigare constituit ut Helenam, uxorem fratris, referret. Tempestas tamen eos in portu retinebat. Diana tempestatem miserat quod Agamemnon sacram cervam Dianae vulneravit.

Agamemnon haruspices ad se vocavit. Tum Calchas haruspex inquit: “Necesse est tibi Iphigeniam, filiam tuam, sacrificare.” Agamemnon tamen filiam suam sacrificare noluit.

Tum Ulixes ad Clytaemnestram, matrem Iphigeniae, venit ut Iphigeniam ad portum duceret. Ulixes false nuntiavit Achillem in matrimonium Iphigeniam ducturum esse.

Cum Ulixes Iphigeniam in portum duxisset Agamemnon iam eam sacrificare voluit. Sed Diana puellam servavit et per caelum in terram aliam tulit.

Graecus: Gréagach. portus: cuan. cervam: fia. haruspex: fáidh.
sacrificio: íobraím. false: go bréagach. matrimonium: pósadh.

- (i) Cén fáth ar shocraigh Agamemnon go seolfadh sé go dtí an Traí?
- (ii) Cad a chuir bac air seoladh?
- (iii) Cén fáth a raibh Diana míshásta le Agamemnon?
- (iv) Cad dúirt an fáidh Calchas nár mhór do Agamemnon a dhéanamh?
- (v) Cad a rinne Agamemnon i ngeall air sin?
- (vi) Cén fáth ar thug Ulixes cuairt ar Clytaemnestra?
- (vii) Cén bhréag a d’inis Ulixes do Clytaemnestra?
- (viii) Cén t-athrú intinne a tháinig ar Agamemnon?
- (ix) Conas a shábháil Diana Iphigenia?
- (x) Scríobh nóta gearr gramadaí ar *referret* (líne 2) **nó** ar *ducturum esse* (líne 7).
- (xi) Luaigh príomhranna **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas ón sliocht thuas:-

navigo, constituo, retineo, mitto, nolo.

- (xii) Luaigh an Tuiseal Ochsláioch, Uimhir Uatha, de **thrí cinn ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas ón sliocht thuas:-

dux, urbs, frater, filia, caelum.

4. Freagair Roinn A **nó** Roinn B. (Is fiú ochtó marc gach roinn):-

[80]

A. Cuir Laidin ar:-

- (a) Nuair a threoraigh Caesar a shaighdiúirí isteach san Iodáil throid sé in aghaidh Phoimpéis. (16)
- (b) D’fhógair na seanadóirí láithreach go raibh siad ag tacú le Poimpéas. (16)
- (c) Ach bhí Poimpéas chomh faiteach sin gur theith sé ón Iodáil go dtí an Ghréig. (16)
- (d) Dá bhrí sin lean Caesar go dtí an Ghréig é chun é a chloí. (16)
- (e) Maraíodh Poimpéas, ar chloígh Caesar é, san Éigipt. (16)

An Iodáil: Italia. Poimpéas: Pompeius. tacaím le: faveo (+Tabharthach).
An Ghréig: Graecia. An Éigipt: Aegyptus.

NÓ

B. Cuir Gaeilge air seo:-

(Tá cáil ar an nGréig as a cuid fealsúna agus is é an duine is cáiliúla díobh ná Sócratéis)

Philosophi Graecorum erant viri doctissimi qui de natura rerum, de vita, de multisque aliis rebus rogabant. Saepe itinera longa faciebant, ut cum aliis philosophis loquerentur.

Hi philosophi non credebant fabulis deorum qui in Olympo habitabant. Itaque, quod dubium de deis habebant, ab inimicis saepe accusabantur.

Inter philosophos tam notus erat Socrates ut a Cicerone ‘pater philosophiae’ vocaretur. Officia tamen publica non neglexit, nam magistratus apud Athenienses erat et olim in pugna vitam amici sui servavit.

philosophus: fealsamh.

Graecus: Gréagach.

natura rerum: an nádúr.

inimicus: namhaid.

philosophia: fealsúnacht.

officium: dualgas.

magistratus: giúistís.

Atheniensis: Ataenach.

5. Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch. Freagair Roinn A agus Roinn B.

[40]

A. Tabhair faoi **chúig cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- (i) Cén sórt náisiúin a bhí sa Chartaig?
- (ii) Cén tábhacht a bhain le cath Oileáin Aegates in 241 R.Ch.?
- (iii) Cén ghníomhaíocht le Hannabal ba chúis leis an Dara Cogadh Púnach?
- (iv) Cad a tharla i gcath Cannae in 216 R.Ch.?
- (v) Cén leasú mór talún a mhol Tiberius Gracchus?
- (vi) Conas a rug na Rómhánaigh ar Jugurtha sa deireadh?
- (vii) Cérbh iad na Cimbri agus na Teutones? Cad a tharla dóibh?
- (viii) Cérbh iad *Leges Corneliae*? Cad iad na haidhmeanna a bhí acu?
- (ix) Cén **triúr** fear a rinne an Chéad Triúracht in 60 R.Ch.?
- (x) Déan cur síos ar **dhá** leasú a thug Iúl Caesar isteach agus é ina dheachtóir.

B. Samhlaigh gur tusa Publius Scipio Africanus Maior. Tá tú díreach tar éis an Róimh a fhágáil chun dul go dtí d’eastát in Campania. Scríobh litir chuig an Seanad ag cur síos ar na mórsheirbhísí a rinne tú don Róimh. (20)

NÓ

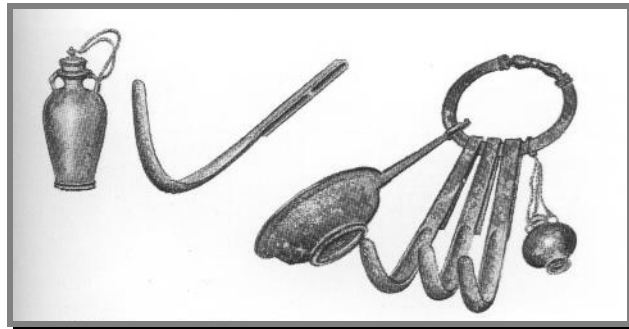
Déan cur síos ar na príomhchéimeanna i ngníomhréim Marius.

(20)

A. Tabhair faoi **chúig cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. Ná biodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- (i) Cén ról a bhí ag *lictor* sa stát Rómhánach?
- (ii) Cén fheidhm a bhain leis an *tablinum* i dteach Rómhánach?
- (iii) Cérbh iad na *Lares*?
- (iv) Cérbh é an *cursus honorum*?
- (v) Cén fáth ar tugadh *candidatus* ar dhuine a bhí ag seasamh d'oifig phoiblí?
- (vi) Déan cur síos ar cad a tharla ag an *Circus Maximus* sa Róimh.
- (vii) Cén rud is *bulla* ann? Cén fheidhm a bhain leis?
- (viii) Cén fáth ar bhain an méid sin tábhachta le staidéar na Gréigise do na Rómhánaigh?
- (ix) Liostaigh na **trí** chuid den ainm a bhí ag saoránach Rómhánach. Tabhair sampla.
- (x) Cérbh iad na príomhuirlisí scríbhneoireachta a d'úsáid na Rómhánaigh?

B. Féach ar an léaráid thíos de na rudaí a d'úsáidí sna folcadáin agus freagair na ceisteanna ina diaidh:-

- (i) Ainmnigh **dhá** cheann de na rudaí sa léaráid. (4)
- (ii) Conas a d'úsáidí an **dá** rud sin? (4)
- (iii) Samhlaigh gur Rómhánach tú atá díreach tagtha ar ais tar éis cuairt a thabhairt ar na folcadáin. Déan cur síos ar an mbealach a chuaigh tú trí na folcadáin **agus** ar an rud a rinne tú ag gach céim de do chuairt. (12)

Baineadh an léaráid do C.6B as *The Ancient City*, Connolly and Dodge, O.U.P.